



**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**FİNANS ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 125 / 2017-12

Katılım Bankalarının Türkiye Ekonomisine Katkıları

Ardit KODRA¹

¹ akodrra2@gmail.com, İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü Uluslararası Bankacılık ve Finans Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Özet

Günümüz dünyasında sorulara cevap vermeye çalışan birçok ekonomik yaklaşımlar vardır. İhtiyaçlar doğrultusunda İslam ekonomisi de bu arenada yerini almakta ve giderek önemli bir konuma gelmektedir. İslami bankacılık alanında yapılan çalışmalarla bu alan desteklenmektedir. Bu çalışmaların ileriye götürülmesiyle de birçok sorunun çözülmesi beklenmektedir. Finans sektöründe bankacılık sistemi büyük payı oluşturarak birinci sırada yer almaktadır. İslam ekonomisine bankacılığı kattığımızda, çok hızlı bir gelişim görülmektedir. Türkiye’de hâlihazırda özel ve devlet olarak bu konularda yapılan girişimler vardır. Bu makalede İslami bankacılık sistemi yöntemleri, politikaları, ekonomik yaklaşımları ele alınmıştır. Dünyanın da bu alana ilgi duyduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgilenen ülkeler arasında İngiltere gibi Müslüman olmayan devletler de bulunmaktadır. Müslüman ülkeler bu alandaki potansiyeli kullanarak birçok farklı adım atabilirler. Bu doğrultuda, İslam ekonomisini ve katılım bankacılığını iyi ve verimli bir şekilde uygulamamız gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım bankacılığı, faizsiz finans kurumu

Abstract

In today's world there are many economic approaches that try to answer questions. In line with needs, the Islamic economy is taking its place in this arena and it is gradually becoming an important position. This field is supported by studies conducted in the field of Islamic banking. It is expected that many problems will be solved by taking these studies forward. The banking system in the finance sector is in the first place as it constitutes a large share. When we add banking to the Islamic economy, a very rapid development is seen. There are already initiatives in Turkey that are private and governmental in these matters. This article deals with the Islamic banking system methods, policies, and economic approaches. Countries interested in this issue include non-Muslim states such as the United Kingdom. Muslim countries can take many different steps using the potential in this area. In this direction, we must apply the Islamic economy and participation banking in a good and productive way.

Keywords: Participation banking, interest-free financial institution

GİRİŞ

Modern dünyada karşımıza çıkan bazı ekonomik sistemler bulunmaktadır. Her birinin kendi içinde olumlu ve olumsuz yanları bulunur. Ekonomiye baktığımızda insanın temel alındığı görünmektedir. İslami bankacılık faaliyetleri, İslami sosyo - ekonomik yaşam kuralları göz önüne alınarak uygulanmaktadır. Bu kurallar, başlangıçta faiz ve risk paylaşımı, ticaretin teşviki, spekülasyonun önlenmesi, haram ve yasak olan alanlarda girişim olmaması, anlaşmaya bağlılık ve başlıca ahlaki kurallardır. Sistemler insanlar için inşa edilmektedir. Bundan dolayısı işsizinden, işverenine, çalışanından, yatırımcısına kadar her birine uygun olmalıdır. İslami bankacılık sistemiyle çelişen faiz uygulaması, 16. yüzyıldan beri dünyada kurulmaya çalışılan kapitalist sistemin en önemli silahlarından biridir. Kullanılan faizli parasal sistem fakirden zengine doğru akışın olduğu bir sistemdir. Günümüzde, dünya mal varlıklarının % 40 'ı dünya nüfusunun %1'ine aittir. Faiz, ekonomiyi pasifleştiren ve krize neden olan olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Faiz, üretim yapmayan insana tüketim hakkı vermektir. Bu da adaleti bozmaktadır. Bu olanlara baktığımızda İslami bankacılığın ne kadar önemli olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye'nin de ayrıca bu sistemlere karşı İslami bankacılık kullanarak harekete geçmesi gerekmektedir. Bankacılığın tarihine baktığımızda, 50 sene öncesinde faizsiz bankacılık sistemiyle ilgili teorik bir tartışma başlamıştır. 1970 senesine bakıldığında, bu düşüncenin teoride uygulanmaya başladığı görülmektedir. Katılım bankacılığı faaliyetlerinin ortaya çıkışında en önemli faktör İslam dini tarafından belirlenen kurallardır. Faizin, İslam'da yasak olmasından ötürü verimsiz kalan birikim ve fonların, katılım bankacılığı sistemiyle ekonomiye kazandırılması sağlanmaktadır.

Katılım bankaları, Müslümanların ekonomik gereksinimlerine faizsiz olarak cevap vermeye çalışan finansal kuruluşlardır. Dünya Bankası yoksulluğun azaltılması, finansmana erişimin yaygınlaştırılması, finans sektörünün iyileştirilmesi, istikrarının ve sağlamlığının geliştirmesi için faiz finansmanı üzerine çalışmaktadırlar. İslami bankacılığın prensiplerine göre para, alıp satılan bir mal olarak görülmemektedir. İslami finans, Müslüman olmayan ülkelerde dâhil olmak üzere, dünya çapında finansman için etkili bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Başlıca finansal piyasalardan biri olan İslami finans, aşırı derecede yoksulluğu sona erdirmekte ve ortak refah artışındaki zorlukların üstesinden gelmeye yardımcı olmaktadır. İslami finans sektörü yılda %10-12 oranında büyüyor ve son 10 yılda hızla büyümeye devam etmektedir.

1. Katılım Bankacılığı

Katılım bankacılığı, İslami finans sistemine dâhil olan faizsiz bankacılığı ifade etmektedir. İslami finans, İslami kurallar çerçevesinde yürütülen her türlü finansal faaliyet ve işlemlerin uyguladığı bir sistemdir. İslam'a göre faizin yasak olması nedeniyle, İslami finans modern finansal anlayışa bir alternatif olarak kabul edilmiştir (Pehlivan, 2016, s.298).

Bu mali yapı içerisinde faaliyet gösteren bankalar, "katılım bankası", "İslam bankası", "kâr-zarar ortaklığı bankası" veya "faizsiz bankacılık" olarak adlandırılmış olsa da, bu bankalar fonksiyonel olarak klasik bankalardan pek bir farkı görülmemektedir. Faizsiz bankacılığın getirdiği en temel fark, toplama ve tasarruf yatırma işlevlerini farklı modellerde yerine getirmektir (Yanpar,2014;125).

1.2. Katılım Bankalarının Fon Kaynakları

Katılım Bankaları, klasik bankalardan farklı olarak fonları, 'Katılımcılık' ilkesi gereğince 'kar ve zarara katılım Hesabı'na ortak hale getirerek fon toplamaktadır. Fakat vade yapısı ve hesap türü bakımından Geleneksel bankalara benzemektedir (Canbaz, 2016, s. 187).

1.2.1. Özel Cari Hesapları

5411 Bankacılık Kanunu'nda; "*Katılım Bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesapları*" şeklinde tanımlanmaktadır (Özulucan ve Özdemir, 2010, s.25).

Özel cari hesaplar, yatırım fonlarıyla kullanılmayan ve fonların depolandığı mevduat görevi gören vadesiz mevduat olarak tanımlanabilir. Genel olarak, kısa vadeli nakit mevduatlar para transferi veya ödeme talebi yönünde kullanılmaktadır. Hesabı açmak için alt sınır yoktur. Para yatırılmasa bile cari hesap açılabilir. Bu yönü katılım hesaplarından farklıdır. Türk lirası veya döviz cinsinden açılabilir (Muhammet Fatih Canbaz , 2013, s.35).

Özel cari hesap fonu katılım bankacılığındaki güven faktörünü vurgulamaktadır. Bu nedenle toplanan fon katılım bankasında kaldığı sürece, katılım bankası bu fondan yararlanmaktadır. Öte yandan, fonun kullanımından elde edilen kârlar tamamen katılım bankasına aittir. Banka'nın tazminatsız kullandığı fon miktarı için, hesap sahiplerinin yalnızca yukarıda belirtilen bankacılık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanmaları mümkündür (Özulucan ve Özdemir 2010, s.25).

1.2.2. Katılma Hesapları

Özel cari hesaplardan farklı olarak, katılma hesaplarının risk bulunmaktadır. Bu riskin boyutu belirsizdir. Bu nedenle, büyük bir zarar birikimi olabilir. Katılım bankasına ödenen ana depozitonun geri ödeneceğine dair bir garantisi yoktur. Katılım Bankasının katılma hesaplarında para yatıran bir kişi bu riskleri önceden kabul eder. Bu hesaplar, ulusal para birimi cinsinden ve yabancı para cinsinden açılabilir (Akcan, 2012, s. 35).

Katılma hesaplarında toplanan fonlar, doğrudan ticaret ve sanayi finansmanında faizsiz yöntemlerle kullanılır ve bu hesaplardan elde edilen kar kısmı hesap sahiplerine dağıtılmaktadır. Karşı tarafın borç vermesinden doğan risk, banka tarafından belli miktarda kredi finansmanı sağlayan hesap sahiplerine (mudilere) aktarılmaktadır (Faruk Akın, vd, 2015, s. 175).

Bankaların herhangi bir temettü ödemeleri, katılım hesaplarının vadesinin yapılmadan önce tamamen veya kısmen geri çekilir. Vadesini tamamlayan tutarlar için hesaplanan kar payı müşteri birimin hesap değerindeki sermayeye eklenmektedir (Muhammet Fatih Canbaz, 2013, s.38).

1.2.3. Sendikasyon krediler

Katılım bankalarının fon toplama faaliyeti dışında fon sağlamaları için başka yöntemleri de vardır. Fakat uluslararası finansal piyasalarda kredi sağlanmaktadır. Geleneksel bankalardaki gibi, katılım bankaları bilhassa 2010 senesinden sonra yabancı pazarlardan finansman / kaynak sağlamaktadır. Sağlanan kaynaklar; 'Toplanan fonların' içinde değildir ve 'alınan krediler' hesabında gözlenmektedir. Elbette bu, önem arz eden bir fon toplamı ve satın alma işlemidir. Neticede, bu fonlar yurt içinde "fon toplarken" diğer fon sağlayıcıları ön planda kullanmak için kredi kaynaklarıdır. Çoğu zaman 'murabaha Sendikasyonu kredisi' biçiminde sağlanmaktadır (Canbaz, 2016, s. 189).

1.3. Katılım Bankalarının Fon Kullanırma Faaliyetleri (Kredilendirme)

Katılım Bankaları'nın fon kullanımındaki en temel amacı, genelde helal olan her türlü reel ekonomik faaliyete borç vermektir. Katılım bankacılığında, fonlama faaliyeti bir ticarete veya ortaklığa dayalı olarak yürütülmektedir.

1.3.1. Kurumsal Finansal Desteği

Katılım bankalarının işletme ve kurumları yaygın fonlama metodudur. Katılım Bankası ile fon kullanıcısı arasında imzalanacak sözleşme kapsamında, ihtiyaç duyulan her türlü

hammadde, gayrimenkul ve hizmet bedelinin fon kullanıcısı adına satıcıya ödemesi ve bunun karşılığında fon kullanan gerçek veya tüzel kişinin borçlandırılması işlemidir. Kredi kullanıcıları önceden belirlenmiş bir vade ve kar oranıyla borçlandırılabilir. Bu borç taksitle ödenen ön ödeme zamanında belirlenir. Ayrıca üretim desteği olarak da bilinen bu yöntem, İslam Hukuku'nda "Murabaha" olarak tanımlanmaktadır (Canbaz, 2016, s. 191).

1.3.2. Bireysel Finansman Desteği

Katılım bankası, bireysel ihtiyaçları için kendisine uygulanan gerçek kişilere de fon kullandırmaktadır. Kurumsal finansman desteğinden elde edilen tek farkı, fon kullanan tarafı gerçek kişi olmasıdır. Gerçek kişiler alıcılar tarafından doğrudan satıcılardan alınan malların veya hizmetlerin alım fiyatının, katılım bankası tarafından satıcıya ödenmesi şeklindeki bu yöntemde alıcı, katılım bankasına borçludur. Bireysel finansman desteği yöntemi ile kullanılacak kaynaklara ilişkin olarak satın alma belgesinin bir nüshası katılım bankası tarafından saklanmalıdır (Özulucan ve Özdemir, 2010, s. 37).

1.3.3. Kar- Zarar Ortaklığı

Kâr-zarar ortaklığı yöntemiyle fon kullandırılması için, Banka ile fon kullanacak gerçek ve tüzel kişiler arasında "Kar Zarar Katılma Yatırımı akdi" imzalanması gereklidir. Kâr ve zarar katılma, fon kullanıcısının tüm faaliyetlerine kâr ve zarar katılma şeklinde olabileceği gibi, belirli bir faaliyet kapsamında da geçerli olabilir. Banka Kar ve Zarar Ortaklığı maliyetleri ve gelirleri paranın belirli bir miktar yol açabilir yerine finanse şirketlerini belirlemek mümkün olacak ve belli aşamalarda kontrolü verecek bir iş ile iş ortaklığı yapmaktadır Banka, fon kullandığı gerçek ve tüzel kişilerin lehine, sözleşme konusu faaliyetinden ortaya çıkacak karına, sözleşmeye dayalı faaliyetten kaynaklı olarak katılabilir. Bu fonu kullanan gerçek ya da tüzel kişilerin kaybedilmesi durumunda, şirket bu iş için ayrılan miktara kadar katkıda bulunacaktır (Faruk Akın, vd, 2015, s. 179).

Kar-Zarar Ortaklığı iki farklı yolda uygulanabilir ;

- Emek – Sermaye Ortaklığı (Mudarabe),
- Sermaye- Sermaye Ortaklığı (Müşaraka)

Emek – Sermaye Ortaklığı (Mudaraba)

Mudaraba, emeğin bilgi ve tecrübesini (girişimci), diğer taraf (faizsiz bankacılık) sermayesinin ortaya çıkmasıyla, faizsiz bankaların en çok kullandığı fonun kullanılma metodudur. Bu metotta, projesi banka tarafından onaylanan ve finanse edilen yöneticiye

(gerçek kişiler de olabilir), "Mudarip" Projeyi finans eden ve yalnızca sermayeyi destekleyen kişi veya kuruma ""Rabb-mal" denir. Rabbul-Mal, (faizsiz banka) mudarib bir sözleşme imzaladıktan sonra Mudaribin'in sözleşmesinin emrini sürdürebilmesi için hazır tutulması zorunluluğu bulunmaktadır. Faizsiz banka, sözleşmede belirtilen şartlar dışında, proje sahibi tarafından girilen işlemlere müdahale etme yetkisine sahip değildir. Bununla birlikte, belirli bir hasar tehlikesine yol açan plansız ve düzensiz işler durumunda bir takım önleyici girişimler olabilmektedir. Normal olarak hesapları her an denetleyebilir, resmi ve gayri resmi bütün kayıtları talep edebilmektedir (Eskici, 2007, s. 59).

Sermaye- Sermaye Ortaklığı (Müşaraka)

Sermaye Ortaklığı (Müşaraka); iki veya daha fazla kişinin belirli bir miktar sermayeyi kurduğu, birlikte çalışacağı ve karı veya zararı paylaştığı bir ortaklıktır (Faruk Akın, vd, 2015, s. 180).

Bu tür işlemlerde, taraflar sermayelerini ve emeklerini bir araya getirebilmektedir. Bu durumda kâr paylaşımı önceden anlaşılan oranlara göre yapılır. Bunun nedeni, katılım ve çalışma yeteneği oranları değişebilir olmasındandır. Hasar durumunda sermaye payları oranında dağılım gerçekleşmektedir (Dikkaya, 2014, s. 34).

1.3.4. Karz-ı Hasen

Katılım bankaları belirtilen yöntemlerden başka herhangi bir kar hedefi olmaksızın üretim faaliyeti dışındaki kredi imkânları sunmaktadırlar. Sosyal ya da adlandırılan sosyal borç verme bu krediler Karz-ı Hasen adı verilmektedir. Bu yöntemle, insan ihtiyaçları ve konfor içinde yaşamak gibi hedeflere ihtiyaç duyan kişiler bir sözleşme kapsamında faiz ödmeden ödünç alırlar. Geri ödeme tarafların kabul ettiği bir dönemde yapılmaktadır. Faizsiz bankalar bu işlemlerin sonucunda herhangi bir gelir sağlamamaktadır (Tenekeci, 2017, s.54).

1.3.5. Finansman Kiralama

İcare, kiralama demektir ve ayrıca özellikleri açısından Leasing/ kiralama modeli olarak ifade edilmektedir. Bankacılıktaki İcare, bir kurumun satın alınması veya İslam hukukuna uygun yöntemlerle sahip olunan bir mülk, periyodik kira geliri elde etmek için müşteriye kiralanmasıdır. İcare İslam Hukukunda, taşınır ve taşınmaz malların kiralanması sözleşmesinin yanı sıra iş ve hizmet sözleşmelerini de içeren bir kavramdır. Kira hususu, İslam hukukunda uygun olması gerekmektedir. Katılım Bankaları, faizsiz bankacılık prensiplerine uymaları şartıyla her türlü kira finansman sağlayabilmektedir. Burada dikkate

alınması gereken en önemli husus, müşterinin kiraladığı ya da istediği mal ve hizmetleri satın alıp almadığıdır (M. Şerafettin Özsoy, 2012, 181).

Murâbahadan sonra icâre katılım bankalarının ikinci önemli finansman sağlama tekniğidir. Bu sistem, Geleneksel Bankalarla aynı şekilde çalışmaktadır. Katılım Bankaları, leasing yöntemiyle makine, gayrimenkuller gibi reel varlıkların finansmanı için kaynak temin etmektedir. Sık kullanılan bir mülk türü, sırayla sona eren bir kira sözleşmesidir (Serpam, 2013, s. 5).

1.3.6. Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı

Katılım Bankası ile fon kullanan şahıs arasındaki yazılı bir sözleşme etrafında, mal karşılığı Vesaik Mukabilinde fon kullandırması işlemidir. Finansman desteği yöntemine benzer olan bu fark, kullandırılan fon tutarının satıcıya değil de katılım bankasına başvuran müşteriye ödenmesi gerekliliğidir. Mal karşılığı vesaikin finansmanı yöntemi, iki biçimde uygulanabilmektedir. İlk ithalatın finansmanına için uygulama türüdür. Varlık peşin satın alınırken, yurt içindeki işletmeye vadeli olarak satılmaktadır. İkincisi ise, ihracatın finansmanına için uygulama türüdür. İhraç edilebilir malın ihracat koşuluyla satın alınması ve varlık fiyatının peşin ödenmesi olarak gerçekleşmektedir (Özulucan ve Özdemir, 2010, s. 41-42).

Tablo1. Katılım Bankaları Hakkında Genel Bilgi

Kurum ve Unvanı	Kuruluş yılı	Şube Sayısı	Personel Sayısı	Ödenmiş Sermaye (Milyon TL)
Faisal Finans	1994	Faaliyeti sona erdi		
Kuveyt Türk	1988	309	5.082	2.287,0

Tablo 1'den devam

Anadolu/ Türkiye Finans	1991	280	4.478	2.600,0
İhlas Finans	1995	Faaliyeti sona erdi		
Asya Finans/ Bank Asya	1996	200	3.210	1.750,4
2014 yılı Toplamları		991	16.280	7.492,4
Ziraat Katılım	2015			675
Vakıf katılım	2016			808

Kaynak: Mustafa Canbaz, Katılım Bankacılığı, 1.Baskı. İstanbul: Beta Yayınları. 2016, s. 203.

Not: Vakıf ve Ziraat Katılım Bankaları dışındaki bilgileri, 2014 senesine aittir.

1990 senesi sonlarında, sayıları 3 olan kurumlar da 21 şube ve 645 çalışan varken, 2000 senesinde kurum sayısı 6'ya yükselmiştir. Bundan dolayı şube sayısı 109'a ve çalışanların sayısı 2.182'ye kadar yükselmiştir. Tekrar planlama sonrası, 2006 senesinde katılım bankası sayısı 4'e inmiştir. Bundan dolayı şube sayısı 294'e ve çalışanların sayısı 5.909'a kadar çıkmayı başarmıştır. 2010 senesi sonu itibarıyla şube sayısı 607'ye çalışanların sayısı ise 12.703'e seviyesine ulaşmış ve en son olarak şube sayısı 966'ya, çalışanların sayısı 16.763 seviyesine ulaşarak önemli bir yükseliş gözlemlenmiştir. Bununla beraber, 2014 senesine kadar katılım bankalarının en yüksek varlığı olan Bank Asya sıkıntılı gelişmeler göstermiştir. Şubelerinin kapatılmasıyla, personellerin sayısında azalma olmuştur. Bu azalma yalnız Bank Asya'nın hâlihazırda aktif yapısını değil, katılım bankalarının sistemdeki yüzdesini de değiştirdi. Bankanın bir sene içinde şube sayısında % 81 oranında azalma olmuştur, çalışanların sayısında ise 1.864 kişi kadar azalma gözlenmiştir. Tekrardan diğer 3 katılım bankasındaki gelişme denemeleri doğrultusunda sektördeki bütün şube sayılarının toplamı 991'e yükselmesine rağmen, çalışanların sayısı 16.280'e düşmüştür. 2001 senesinin Ekim ayının başında mevduat sahibi olarak tasarruf sahiplerinin sayısı, bilançosu sıfır olan hesap sahiplerinin haricinde 2.471 Milyon TL'ye kadar ulaşmıştır (BDDK Finansal Piyasalar Raporu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Haziran 2011, Sayı:22, s.19). Aktaran Canbaz, 2016, s. 203.

1.4. Katılım Bankacılığın Türkiye Ekonomisine Katkısı

Katılım bankaları, faizsiz sermaye temelli mevduat bankalarına benzer olarak, kuruluşundan bu zamana kadar gerçekleştirdikleri işlemlerin neredeyse tamamı gerçekleşmiştir. Katılım bankaları Türk bankacılık sisteminin tamamlayıcı bankalarıdır ve fonksiyonel olarak para toplama ve kullanma yöntemleri ile mevduat bankaları açısından farklılıklar bulunmaktadır. Katılım bankaları para transferi ve transfer işlemleri, döviz işlemleri, döviz hizmetleri, kredi kartı hizmetleri, teminat mektupları, akreditif işlemleri, poliçeler, çekler ve menkul değerlerin geri çekilmesi gibi çeşitli bankacılık ürün ve hizmetleri sunmaktadır (Tenekeci, 2017, s. 65).

1.4.1. Atıl Fonların Hareketi Geçirilmesi

Katılım Bankaları, daha önce ekonomiden çıkarılan ya da verimsiz alanlara yönelen, faizsiz ilkeler çerçevesinde doğrudan bir endüstriyel, ticari ve reel ekonomi kaynağı olan tasarruf için büyük bir potansiyel sunmaktadır. Katılım Bankaları, çeşitli nedenlerle ekonomik sistem haricinde kalan atıl tasarruf veya yastık olarak adlandırılan kaynakların ekonomiye kazandırılmasına aracılık etmektedir. Katılım Bankaları, Özellikle dini inançlarından dolayı faizsiz bankacılık ilkelerine göre faaliyetleri sonucunda sistem dışındaki tasarruflar sistemde

yer almaktadır. Tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi, ulusal ekonomilerin gelişimi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Türkiye gibi halen gelişmekte olan ekonomilerin tasarruf oranlarının düşük olması büyük bir sorundur. Türkiye'de dini inançlardan dolayı klasikleşmiş banka mevduatını bulundurmeyen önemli bir potansiyel olduğu düşünülmektedir. Katılım Bankaları ekonomide bu tasarruflardan bir miktar kazanmak için büyük bir başarıdır (Eskici, 2007, s. 107).

1.4.2. Kayıt Dışı Ekonominin Önlenmesi

Kayıt dışı ekonominin Her ikisi de tanımla ilişkili olarak düşünülen temel varsayımın ortak bir anlayışına ulaşmak mümkün değildir. Bu nedenle birçok ekonomideki kayıt dışı ekonomi kavramı farklı bir biçimde ifade edilmeye çalışılmaktadır. Kayıt dışı ekonomi; " Ekonomik faaliyetin gerçekte gerçekleşmiş olmasına rağmen, 'bu faaliyetle ilgili kayıt tutmaması' olarak tanımlanmaktadır. Herhangi bir belgeye bağlanmayarak veya içeriği gerçeğini yansıtmayan belgeler devlete ve işle ilgili diğer kişilere tamamen veya kısmen gizlenebilir, kayıtlı ekonomiden çıkmak " olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak, ekonominin istatistiksel yöntemlerle belirlenebilir ve Gayri Safi Milli Hasıla hesaplamalarına yansıyan edilemez hareketlerinin bütün mal ve hizmet üretiminde tabi rağmen kayıt dışı ekonomi denilmektedir (Tenekeci, 2017, s. 66 – 67).

1.4.3. İstihdam Aktırılması

Katılım bankaları, reel sektöre sağladığı katkılarla yeni yatırımları desteklemekte ve böylece istihdamı artırıcı faaliyetler artırılmaktadır. İstihdam alanının genişlemesi ve fonlarla ayakta durmanın sağlıklı bir şekilde istihdam olanakları sağlayarak doğrudan veya dolaylı olarak alınan Katılım Bankaları katkıda bulunmaktadır (Ustaoğlu, 2014, s. 68).

1.4.4. Yabancı Sermaye Transferi Sağlanması

Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının sermayesinin büyük kısmı yabancı kaynaklardır. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) ülkelerinde sermayenin bolluğuna rağmen yatırım fırsatı yetersizdir. Türkiye'de, Yatırım fırsatlarının bolluğuna rağmen, bir sermaye sıkıntısını olduğunu anlaşılmaktadır. Bu iki durum arasında bir bağlantı kurulduğunda, gelecek sermaye, Türkiye'de daha fazla getiri elde edecek, Türkiye'deki firmalar da daha düşük bir sermaye maliyeti sağlamış bulunacaklardır (Doğan, 2008, s. 55).

Dahası, kaynakların yurtdışından katılım bankalarına giren mevduat şeklinde aktarılmasının büyük bir kısmı yurt dışında yaşayan Türk işçilerinden kaynaklanmaktadır. Bunun nedeni

katılım bankalarının döviz kuru, faizsiz çalışma ve Türk işçilerinin daha iyi tanınması konusunda daha fazla güven duymalarıdır (Doğan, 2008, s. 55).

1.4.5. Rekabetin Geliştirilmesi

Gelecekte Katılım bankaların tarafından değerlendirilmesi gereken bir başka durum ise müşterilerinin üçte birine yakınının katılım bankalarının yanı sıra diğer geleneksel bankaların da müşterisi olmalarıdır. Müşterilerin çok sayıda sadece katılım bankaları ile çalışmaları, Geleneksel bankaların ürün / hizmet ağı genişliğinin ve müşterilerin finansal beklentilerinin rekabet alanında hala önemli bir faktör olduğunu ve katılım bankalarının bu alanlarda çok fazla liderlik yapabileceklerini görmek için bir fırsat olarak ön plana çıkmaktadır (Deloitte, 2014, s. 13).

1.4.6. Maliyetleri Düşürücü katkılar

Katılım Bankaları sabit getiri vaadi ile fon toplamadıkları için kaynaklarını piyasaya kaynak olarak daha esnek bir şekilde sunma olanağına sahiptir. Geçiş dönemlerinde ve ekonomilerdeki sıkıntılı dönemlerde bu özellikleri kullanarak daha ucuza finansman sağlayabilirler (Ustaoglu, 2014, s. 68-69).

Özellikle büyümenin ve gelişmenin daha hızlı olmasını sağlamak için ekonomide ucuz finansman maliyetlerini sağlamaktadır. Katılım Bankaları, gerçek ticari işlemler için sabit faizli vaat ve finansman imkânı olmaksızın gerçekleştirilen fon toplama metotlarının, (geleneksel) bankacılara göre mevcut olan faiz oranlarından bağımsız hareket etmesini sağlayarak bu rasyoları geri çekme avantajına sahiptirler (Ustaoglu, 2014, s. 69).

Sonuç ve Değerlendirme

İslam'da faize yer verilmemesi yasaklanmayan bankacılık sistemi ve bundan dolayı ekonomiye bir fayda sağlamadığı için büyük bir kaynağın olup olmadığı uzun zamandır tartışılmaktadır. İslami bankacılık, İslami sosyoekonomik hayat prensiplerini ön planda tutarak yapılan bankacılık faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Bahsedilen şartlar ilk olarak faiz yasağı ve riskin paylaşımı olarak, ticaretin teşviki, spekülasyonlardan uzak durma, haram ve yasak alanlarda herhangi bir girişim yapılmaması ve anlaşmaya sadık kalınması gibi şartlardır. Türk Finans Sistemi'nde tarihinde ilk 'faizsiz finans girişimi' 1985 senesinde faaliyete başlamıştır. Katılım bankaları zamanımızda olan faizsiz finans kuruluşları, 1983 senesinde yayınlanan kararnameye göre 'özel finans kurumu' adıyla sisteme girmiştir. Bu başlangıç yalnızca bankacılık sistemi değil, Türkiye için de çok önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

İslami bankacılık girişimleri, hem İslami inanca sahip hem de İslami inanca sahip olmayan insanlar için çok önemlidir. Ülkeler, Katılım bankacılığı sistemini gerçeğe uygun bir şekilde kullanmak suretiyle daha adil bir ekonomik yaşam ve dağıtım imkanı bulma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle Dünyanın durduramayacağı gibi görülen kapitalizme bu yöntemlerle çözümler bulunabilir. İslami sistemler, finans içerisinde olmadığı zaman; yönetim ve işletme başkalarının elindedir. Bu sistem, Müslümanların yatırımlarının boşa kalmamasını sağlamak için en iyi şekilde gerçekleştirilmelidir. Sonuç olarak, genç ve büyüyen bir nüfusa ve gelişen ekonomilere sahip İslami devletler, kapitalist iktisadi sistem içerisinde yaşlı ve durgun Batılı devletlere karşı potansiyel pazarlar olarak görülmektedir. Bu perspektifte, pek çok küresel ve çok uluslu şirket, inanç odaklı tüketim talebini karşılamaktadır. Müslümanlar kendi niteliklerini kaybetmeden Finans dünyasında sağlam bir şekilde yerini almış olmalıdır. Konvansiyonel yapıya karşı İslami bankacılık faaliyetleri de yaşamın her alanında kendini gösterilmelidir.

Kaynakça

AKCAN, Ahmet Tayfur. “ Faizsiz Bankacılık Sisteminin Bankacılık Sistemin İçindeki Yeri: Türkiye’de Karşılaştırmalı Genel Durum Analizi”, (Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak, Mayıs. 2012.

AKIN, Faruk, Mustafa CANBAZ ve Ebubekir Doğan (der) Bankacılık Giriş ve İlkeleri, 4.b., İstanbul: Beta basım Yayım, Kasım. 2015

CANBAZ, Muhammet fatih. “Katılım Bankacılığın Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları ve Performans Analizi, (Kırklareli Üniversitesi &Marmara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli, İstanbul. 2013.

CANBAZ, Mustafa. Katılım Bankacılığı, 1.Baskı. İstanbul: Beta Yayınları. 2016

DELOÏTTE, Türkiye Katılım Bankacılığı, Büyüme Yolundaki Önemli Adımlar, Ocak, 2014.

DİKKAYA. Mehmet, “ Katılım Bankacılığının Gelişimi ve Türkiye Örneği”, (T.C Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Kırıkkale. 2014.

DOĞAN, Sibel “Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneği”, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Soysal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2008.

ESKİCİ, Mustafa Mürsel. Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması Ve Katılım Bankaları’nın Müşteri Özellikleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta. 2007.

ÖZULUCAN, Abitter. ÖZDEMİR , Fevzi Serkan. Katılım Bankacılığı, Muhasebe Organizasyonu, Uygulamalar, Finansal Tablolar& Bağımsız Denetim. İstanbul. Türkmen Kitabevi. 2010.

PEHLİVAN, Pınar. (2016). Türkiye’ de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi. Makale. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. Yıl.16 S.31. Konya.

SERPAM: İslami Finans, Sermaye Piyasası Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Notları, 1, 2013.

TENEKECİ, Mehmet. “ Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkisi; Türkiye Örneği (KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, Şubat, 2017.

USTAOĞLU, Didar. “ Türkiye’deki katılım Bankacılığı sektördeki Yeri ve Önemi”, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın. 2014.

YANPAR, Atila. (2014). İslami Finans, İlkeler, Araçlar ve Kurumlar. İstanbul. Scala Yayıncılık.